

Hanna Sarkkinen vas ym.

Kirjallinen kysymys UNFPA:n ja UN Womenin mahdollisesta yhdistämisestä sekä Suomen toiminnasta UNFPA:n mandaatin turvaamiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Yhdistyneissä kansakunnissa valmistellaan osana YK80-uudistusprosessia YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestön (UNFPA) ja YK:n tasa-arvojärjestön (UN Women) mahdollista yhdistämistä. Yhdistämistä on perusteltu tehokkuuden lisäämisellä ja rakenteiden yksinkertaistamisella.

Useat YK:n jäsenmaat sekä kansainväliset asiantuntija- ja kansalaisjärjestöt ovat kuitenkin kyseenalaistaneet yhdistymisen perustelut. Käytettävissä oleva näyttö, kuten huhtikuussa julkaistu yhdistämistä käsitellyt strateginen arviointi, ei osoita vakuuttavasti, että yhdistämisestä saavutettaisiin merkittäviä kustannussäästöjä tai hallinnollisia hyötyjä suhteessa siitä aiheutuviin riskeihin ja siirtymäkustannuksiin. Arvioinnin mukaan UNFPA:n ja UN Womenin työ ei ole päällekkäistä, vaan toisiaan täydentävää. UNFPA:n työn keskiössä on seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistäminen kaikille ihmisille, kun taas UN Women keskittyy sukupuolten tasa-arvoon.

Yhdistämisprosessin kustannukset voivat nousta huomattaviksi samalla, kun mahdolliset säästöt ovat epävarmoja. The City University of New York Graduate School of Public Health & Health Policyn ja Plaksha Universityn laatiman kustannus-hyötyanalyysin mukaan strategisessa arvioinnissa esitettyjä vuosittaisia säästöarvioita (32—38 miljoonaa dollaria vuodessa) ei voida käytettävissä olevan aineiston perusteella todentaa. Lisäksi noin kolme neljäsosaa molempien järjestöjen rahoituksesta on korvamerkittyä, minkä vuoksi organisaatioiden yhdistäminen ei automaattisesti vapauttaisi uusia resursseja ohjelmatyöhön.

Erityistä huolta on herättänyt erityisesti UNFPA seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia koskevan erityismandaatin säilyminen. UNFPA on YK-järjestelmän johtava toimija äitiysterveyden, turvallisten synnytysten, perhesuunnittelun ja ehkäisyvälineiden saatavuuden sekä humanitaarisissa kriiseissä seksuaaliväkivaltaan liittyvien palveluiden turvaajana. Organisaatiolla on maailmanlaajuisesti korvaamaton rooli ehkäisyvälineiden hankinnassa ja jakelussa sekä äitiyskuolleisuuden vähentämisessä.

Mahdollisen yhdistymisen yhteydessä on riski siitä, että laaja organisaatiomuutos aiheuttaisi häiriöitä UNFPA:n hankintaketjuihin ja ruohonjuuritason työhön. Tällaisilla häiriöillä voisi olla vakavia vaikutuksia erityisesti kaikkein hauraimmissa maissa, joissa miljoonat naiset ovat

Kirjallinen kysymys KK 286/2026 vp

riippuvaisia UNFPA:n tukemista äitiys- ja lisääntymisterveyspalveluista. Samoin ehkäisyvälineiden saatavuus saattaisi heikentyä siirtymävaiheen aikana, mikä voi johtaa ei-toivottujen raskauksien lisääntymiseen.

Yhdistymisellä voi olla vaikutuksia myös Suomen vaikutusvaltaan YK-järjestelmässä. Suomi on pitkään ollut sekä UNFPA:n että UN Womenin merkittävä tukija ja aktiivinen vaikuttaja niiden hallintoelimissä. Mikäli kaksi erillistä organisaatiota korvattaisiin yhdellä toimijalla, Suomen mahdollisuudet vaikuttaa erikseen sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia koskevaan työhön että tasa-arvopolitiikkaan voisivat kaventua. Suomi on vuosikymmeniä investoinut äitiyskuolleisuuden vähentämiseen, ehkäisyn saatavuuteen, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Yhdistämisessä on vaarana, että Suomen aiempien investointien vaikuttavuus heikkenisi.

Erityisen vakavana huolena on, että yhdistymisen toteuttaminen voisi edellyttää jäsenvaltioiden välisiä neuvotteluja organisaatioiden mandaateista YK:n yleiskokouksessa. Tällöin on riski, että osa jäsenvaltioista pyrkisi avaamaan uudelleen jo sovittuja kansainvälisiä sitoumuksia tai heikentämään seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia koskevia kirjauksia. Kansainvälisessä tilanteessa, jossa naisten oikeuksiin kohdistuu monissa maissa kasvavaa poliittista vastustusta, tällaista riskiä ei voida ottaa.

Suomen hallitus on korostanut kehitysrahoituksen kohdentamista konkreettisiin tuloksiin. UNFPA on yksi YK-järjestelmän tuloksellisimmista operatiivisista toimijoista. Pelkästään vuonna 2024 UNFPA:n toimittamien ehkäisyvälineiden arvioidaan estäneen 18 miljoonaa suunnittelematonta raskautta, 7,5 miljoonaa vaarallista aborttia ja 39 000 äitiyskuolemaa. Toimivan organisaation muuttaminen sisältää riskin toiminnan vaikuttavuuden heikkenemisestä.

YK:n uudistukset ovat välttämättömiä ja Suomen tulee tukea YK80-prosessia. Uudistuksia tulee kuitenkin tehdä näyttöön perustuen ja ihmisoikeuksia heikentämättä. Moni maa onkin epäillyt UNFPA:n ja UN Womenin yhdistämisen hyötyjä. Suurin osa kantansa esittäneistä YK:n jäsenmaista on todennut, etteivät ne voi kannattaa yhdistämistä, koska todisteet sen puolesta ovat liian heikot. Moni valtio näkee vaaran, että jos asia viedään yleiskokoukseen päätettäväksi, niin mandaatit avataan ja ne vaarantuvat.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten hallitus arvioi yhdistymisen vaikutuksia UNFPA:n seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia koskevan erityismandaatin, asiantuntemuksen ja toimintakyvyn säilymiseen,

miten Suomi aikoo vaikuttaa YK:n jäsenvaltioiden välisissä neuvotteluissa sen varmistamiseksi, ettei mahdollinen yhdistämisprosessi johda järjestöjen mandaattien avaamiseen ja vaaranna äitiysterveyspalveluiden, ehkäisyvälineiden saatavuuden ja muiden UNFPA:n keskeisten palveluiden jatkuvuutta,

Kirjallinen kysymys KK 286/2026 vp

miten hallitus arvioi yhdistymisen vaikutuksia Suomen vaikutusmahdollisuuksiin edistää omia kehityspoliittisia tavoitteitaan YK-järjestelmässä,

aikooko Suomi vaikuttaa siihen, ettei mahdollinen yhdistämisprosessi johda UNFPA:n mandaatin heikentymiseen tai kansainvälisesti sovittujen seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia koskevien sitoumusten uudelleen avaamiseen ja

onko Suomi valmis vastustamaan yhdistämisratkaisua, jos vaarana on, että se heikentäisi UNFPA:n mandaattia tai aiheuttaisi häiriöitä sen operatiiviseen toimintakykyyn?

Helsingissä 23.6.2026

Hanna Sarkkinen vas
Pihla Keto-Huovinen erk
Saara Hyrkkö vihr